

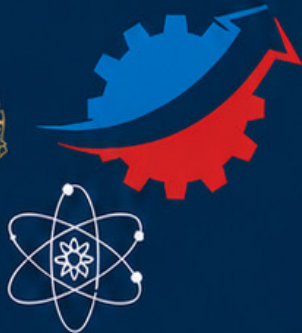
MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL

AVGUST 8-SON, II-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В г. ТАШКЕНТЕ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, avgust.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOATLASHUVNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	9
Erkayev Akrom Normuxammadovich	
ALIGNING NATIONAL AND INTERNATIONAL UNIVERSITY RANKING INDICATORS: A CROSSWALK METHODOLOGY.....	16
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
O'ZBEKISTONDA ENERGETIKA TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	28
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH	34
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
SANOAT KORXONASINING ATROF-MUHIT VA AHOLI SOG'LIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	40
Imomnazarov Farrux Saibjabbor o'g'li	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA BANK XIZMATLARI RIVOJLANISHINING ZAMONAVIY HOLATI VA TAHLILI	44
Abdiraxmonov Farxod Arabboyevich	
MACHINE LEARNING-ASSISTED PREDICTION OF FIRE-RETARDANT AND PRESERVATIVE PERFORMANCE OF CHEMICALLY MODIFIED WOOD: AN ECO-FRIENDLY APPROACH.....	52
Usmanova Maftunakhon Abror qizi	
TEMIR YO'L AVTOMATIKA VA TELEMEXANIKA MAYDON QURILMALARINI MASOFAVIY NAZORAT QILISH ISHONCHLILIGINI UYALI ALOQA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA OSHIRISH.....	60
Botirov Abdulaziz Temir o'g'li	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'IDA NOL STAVKANI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	66
A.A. Bobomurodov	
KERAMIKA ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA MEHNAT SHAROITLARINI SANITAR-GIGIYENIK VA INTEGRAL BAHOLASH («OZIQ-OVQAT STANDART KARTON» MCHJ TARKIBIDAGI «TOSHKENT KAFEL» KORXONASI MISOLIDA)	71
S. Sulaymanov, N.A. Erdonova	
PYTHON-BASED NUMERICAL ANALYSIS OF THE LOGISTIC POPULATION GROWTH MODEL	76
Berdiyev Shohjahon, Khayitova Fayza	
O'ZBEKISTONDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOT HAJMIGA SOLIQ OMILINING TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	85
Fayziyeva Nargiza Rabimovna	
ISHLAB CHIQUARISH KICHIK BIZNESINI HUDUDIY JOYLASHTIRISH OMILLARI VA IXTISOSLASHUV YO'NALISHLARINI BAHOLASH	93
Salimov Burxoniddin	
OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA AKADEMIK FAOLIYATNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	98
Ixtiyorov Bekzod Zulfiqor o'g'li	
CHUQUK O'RGANISH ARXITEKTURALARI ASOSIDA O'ZBEK TILIDAGI SOXTA XABARLARNI ANIQLASH ALGORITMINI ISHLAB CHIQUISH	105
Uzoqov Lochinbek Mamurjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	111
Almanov Ilhom Sultonovich	

TIBBIY XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	118
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
TIBBIY XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	118
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN ISHLAB CHIQARISHNI MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI	125
Iskandarova Dilorom Xayrullayevna	
KORXONALARDA BULUTLI HISOBLASH TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING GLOBAL VA MILLIY AMALIYOTI TAHLILI	130
Jumaev Sohib Baxodirovich	
YOSHLARNING RAQAMLI SAVODXONLIGINI IQTISODIY FAROVONLIKKA KONVERSIYA QILISHNING STRATEGIK BOSHQARUV MEKANIZMI	136
Palvonova Sevara Baxromovna	
QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI TIZIMIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	141
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	
ЗЕЛЁНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА: ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ.....	148
Mўminjonov Anvarbek Сайфитдин угли	
NOQISHLOQ XO'JALIGINING TOMORQA XO'JALIGI FAOLIYATIGA TA'SIRINI BAHOLASHDA ILMIY- USLUBIY YONDASHUVLAR	156
Nurullayev Ulug'bek	
TURIZM SOHASINI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING ROLI	161
Karimova Dilafruz Sadirdin qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KREATIV XIZMATLAR BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI	166
Xamroyeva Sitara Otabekovna	
ОЦЕНКА ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКОЙ СТАНЦИИ, ИНТЕГРИРОВАННОЙ С МАГИСТРАЛЬНЫМИ ВОДОКАНАЛАМИ.	172
Юлдошев Исроил, Ботиров Бозорбек, Жураев Обид, Курбанов Юнус, Хамдамова Ирода, Атоева Мохинур	
SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA KLINIK VA BOSHQARUV QARORLARINI QO'LLAB-QUVVATLOVCHI RAQAMLI PLATFORMALARNI RIVOJLANTIRISH	185
Turayeva Nafisa Odiljonovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY XATO VA NOMUVOFIQLIKLARNING TARKIBIY KO'RINISHLARI HAMDA ULARNI ANIQLASH AMALIYOTI TAHLILI	190
Mulayev Farxod Alisherovich	
SANOATDA PORSHENLI KOMPRESSORLARNING TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ASOSIY MUAMMOLAR TAHLILI	195
Abdixakimova Malika Amir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI KOMPETENSIYALAR VA TA'LIM TRANSFORMATSIYASI	207
Nazarov Baxrom Mustafayevich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	213
Qahramonova Maftuna Davronovna	

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	220
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
KO'P FAKTORLI AVTENTIFIKATSIYA VA KRIPTOGRAFIK HIMOYA MEKANIZMLARI ASOSIDA AXBOROT TIZIMLARI XAVFSIZLIGINI OSHIRISH	227
Babakulov Bekzod Mamatkulov	
AHOLIGA ALOQA VA AXBOROTLASHTIRISH XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'INI TIZIMLI RIVOJLANTIRISHNING EMPIRIK TADQIQOTI	234
Nasrullayev Feruz	
SOLIQDAN BO'YIN TOVLASH HOLATLARINI KAMAYTIRISHDA SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ XAVFINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	238
Ismailov Bobir Salomovich	
ОБОСНОВАНИЕ ПАРАМЕТРОВ И РЕЖИМОВ РАБОТЫ ГИБРИДНОЙ СОЛНЕЧНО-КОТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ТЕПЛОСНАБЖЕНИЯ В КЛИМАТИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ..	245
Файзиев Зафар, Юзбаева Шохида	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNI RIVOJLANTIRISH: INSTITUTSIONAL ASOSLAR, INVESTITSIYAVIY IMKONIYATLAR VA IJTIMOIIY-IQTISODIY SAMARADORLIK.....	250
Sh. Qurbonova	
XULQ-ATVORGА ASOSLANGAN SUG'URTA KONSEPSIYASI ORQALI SUG'URTA TARIFLARINI PERSONALLASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	260
Xakimzoda Maftuna Yusuf qizi	
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TURIZMNING O'RNI VA AHAMIYATI	265
N.K. Muxitdinova, Raxmatova Sevinch	

MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TURIZMNING O'RNI VA AHAMIYATI

N.K. Muxitdinova

O'zbekiston Milliy universiteti
Iqtisodiy nazariya kafedrasida katta o'qituvchisi,

Raxmatova Sevinch Sobir qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti
Iqtisodiyot yo'nalishi 1- kurs magistranti

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the role and significance of tourism in the development of the national economy. It examines the role of tourism in modern economic processes, its impact on the investment environment, and its contribution to employment and infrastructure development. Empirical analyses are also presented based on the example of Uzbekistan, taking into account state policy and reforms implemented in the sector. Drawing on classical and modern theories, international and national experience, as well as statistical data for 2020–2025, the article comprehensively examines the factors influencing tourism development and its future prospects.

Keywords: tourism, economic development, national economy, investment.

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda turizm sohasining o'рни va ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Turizmning zamonaviy iqtisodiy jarayonlardagi o'рни, uning investitsion muhitga ta'siri, bandlik va infratuzilmaga qo'shgan hissasi, shuningdek, O'zbekiston misolida davlat siyosati va sohadagi islohotlar asosida empirik tahlillar keltiriladi. Maqolada klassik va zamonaviy nazariyalar, xalqaro va milliy tajribalar hamda 2020–2025-yillardagi statistik ma'lumotlar asosida turizmning rivojlanish omillari va istiqbollari atroflicha yoritiladi.

Kalit so'zlar: turizm, iqtisodiy rivojlanish, milliy iqtisodiyot, investitsiya.

Аннотация. В данной статье проводится углублённый анализ роли и значения туризма в развитии национальной экономики. Рассматривается место туризма в современных экономических процессах, его влияние на инвестиционную среду, вклад в занятость населения и развитие инфраструктуры, а также представлены эмпирические анализы на примере Узбекистана с учётом государственной политики и проводимых в отрасли реформ. На основе классических и современных теорий, международного и национального опыта, а также статистических данных за 2020–2025 годы подробно освещаются факторы развития и перспективы туристической отрасли.

Ключевые слова: туризм, экономическое развитие, национальная экономика, инвестиции.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda turizm sohasining milliy iqtisodiyot taraqqiyotidagi o'рни tobora ortib bormoqda. Turizm nafaqat iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlik, madaniy almashinuv va mintaqaviy rivojlanish jarayonlarining katalizatori sifatida ham e'tirof etiladi. Xususan, O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda turizm sohasini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan bo'lib, bu borada muhim islohotlar amalga oshirilmoqda.

2020–2025-yillar davomida turizm sektorida amalga oshirilgan chora-tadbirlar, investitsiya loyihalari va infratuzilmani modernizatsiya qilish bo'yicha qabul qilingan Prezident qarorlarining ahamiyati ayniqsa muhimdir. Ushbu maqolada milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda turizmning o'рни va ahamiyati chuqur ilmiy-nazariy va empirik asosda o'rganiladi, klassik va zamonaviy yondashuvlar, xalqaro va milliy tajriba hamda oxirgi yillardagi statistik ma'lumotlar asosida soha istiqbollari tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Turizm iqtisodiyoti va uning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'рни haqidagi ilmiy qarashlar tarixiga nazar tashlansa, avvalo, ushbu soha nazariyasi rivojlanishining bosqichma-bosqich shakllanganini ko'rish mumkin. Dastlab, turizmning iqtisodiyotga ta'siri masalasi XIX asrda Yevropa iqtisodiy maktablari doirasida muhokama qilingan bo'lib, bu davrda turizm asosan ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida o'rganilgan. Klassik iqtisodiy nazariyalarda Adam Smit va David Rikardo kabi mutafakkirlar to'g'ridan-to'g'ri turizmga oid g'oyalarni ilgari surmagan bo'lsalar-da, ularning tashqi savdo, xizmatlar sohasining iqtisodiyotdagi o'рни haqidagi qarashlari

keyinchalik turizm iqtisodiyotining nazariy asoslarini yaratishda muhim manba bo'ldi. Ayniqsa, xizmatlar sohasining iqtisodiy o'sishdagi roli to'g'risida Jon Meynard Keynsning zamonaviy iqtisodiy kontekstda ishlab chiqqan yondashuvlari turizmning ham iqtisodiy jarayonlardagi o'rnini belgilashda asos bo'lib xizmat qildi [1].

Keyinchalik, XX asrning ikkinchi yarmida turizm iqtisodiyoti mustaqil ilmiy soha sifatida shakllandi va undan keyin turizmning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri, investitsion muhitga qo'shgan hissasi va bandlik darajasiga ta'siri haqida ko'plab ilmiy izlanishlar olib borildi.

Zamonaviy turizm iqtisodiyoti nazariyasida turizm iqtisodiy rivojlanishning drayveri sifatida qoraladi. Bu borada Butlarning turizm hayotiy sikli modeli (Tourism Area Life Cycle — TALC) turizmning hududiy rivojlanish bosqichlarini, ya'ni boshlang'ich rivojlanish, tez o'sish, yetuklik va pasayish bosqichlarini tavsiflab beradi. Ushbu model asosida ko'plab mintaqaviy va milliy empirik tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lib, ular turizm sohasining iqtisodiy barqarorlikka ta'siri, yangi ish o'rinlari yaratish, infratuzilmani rivojlantirish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi [2].

Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlar uchun turizmning yuqori multiplikativ effekti va investitsion jozibadorligi alohida ta'kidlanadi. Bu jihatlarni tahlil qilishda turizm sohasiga jalb etilgan investitsiyalar, xizmatlar eksporti va mahalliy aholining bandligi kabi ko'rsatkichlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Turizmning makroiqtisodiy ta'siri bo'yicha olib borilgan xalqaro tadqiqotlar natijalari ham sohaning iqtisodiy o'sishdagi o'rnini tasdiqlaydi. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, 2019-yilga kelib dunyo bo'yicha turizm xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi (YalM) ulushi 10 foizga yetgan bo'lsa, 2022–2023-yillarda bu ko'rsatkich COVID-19 pandemiyasi natijasida qisqa muddatli pasayishdan so'ng yana o'sish tendensiyasini namoyon etdi. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasida turizmning eksport daromadlarini ko'paytirish, valyuta tushumlarini oshirish, yangi texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etishdagi o'zni alohida ta'kidlanadi. Masalan, Turkiya, Ispaniya, Tailand, Malayziya kabi mamlakatlar amaliyoti turizm sohasiga to'g'ri yondashuv va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari orqali milliy iqtisodiyotda sezilarli natijalarga erishish mumkinligini ko'rsatadi [3].

O'zbekiston tajribasiga to'xtaladigan bo'lsak, mustaqillikdan so'ng turizm sohasi davlat e'tiborida bo'lib kelgan. Ayniqsa, 2016-yildan boshlab sohaning institutsional va huquqiy asoslari tubdan isloh qilindi. 2019-yil 5-yanvardagi **“O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi PF–5611-son Farmon bilan 2019–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish konsepsiyasi** tasdiqlandi. Ushbu hujjatlar asosida turizm infratuzilmasi, xorijiy va mahalliy investitsiyalar hajmi, bandlik ko'rsatkichlari va eksport salohiyati sezilarli darajada oshdi. Masalan, 2023-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekistonda xizmatlar eksportining 28 foizdan ortig'i turizm hissasiga to'g'ri kelgan, sohada bandlik darajasi esa 350 ming kishidan oshgan [4].

Empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turizmning iqtisodiyotga ta'siri ko'p qirrali bo'lib, u to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita yo'llar bilan namoyon bo'ladi. To'g'ridan-to'g'ri ta'sir — turizm xizmatlari eksporti, mehmonxona, transport, ovqatlanish va ko'ngilochar xizmatlar sohalarida yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat hamda yangi ish o'rinlari hisobiga o'sadi. Bilvosita ta'sir esa turizm infratuzilmasiga investitsiyalar, qurilish, qishloq xo'jaligi, hunarmandchilik, axborot texnologiyalari va boshqa yordamchi tarmoqlarga ta'siri orqali namoyon bo'ladi. Bu jihatlar zamonaviy iqtisodiy adabiyotda “turizm multiplikatori” atamasi bilan ifodalaniib, har bir turistik xarajat iqtisodiyotda bir necha baravar ko'payib, boshqa tarmoqlarga ham ta'sir etishi asoslanadi. Masalan, O'zbekiston iqtisodiyoti uchun hisoblab chiqilgan turizm multiplikatori 2,1–2,5 atrofida baholanmoqda, ya'ni bir dollar turizm daromadi iqtisodiyotda ikki dollar va undan ortiq qo'shimcha qiymat yaratadi [5].

Turizm va milliy iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqurroq tahlil qilishda sohaning mintaqaviy va ijtimoiy-iqtisodiy muammolari ham e'tiborga olinadi. O'zbekiston sharoitida turizm asosan madaniy-tarixiy, ziyorat va ekologik yo'nalishlarda rivojlanmoqda. Buning natijasida Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent kabi shaharlarda turizm infratuzilmasi va xizmatlar sohasining tez o'sishi kuzatilmoqda. 2020–2023-yillarda ushbu shaharlarda yangi mehmonxonalar, transport-logistika markazlari, restoran va ko'ngilochar majmualar qurilishi natijasida 200 dan ortiq yangi investitsion loyihalar amalga oshirildi. Prezident qarorlariga muvofiq, xorijiy investorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlari, yer ajratish va infratuzilma xarajatlarini qoplash bo'yicha davlat kafolatlari joriy qilindi. Bu esa, o'z navbatida, turizm sohasiga jalb etilgan investitsiyalar hajmini 2020-yildagi 250 million dollardan 2024-yilda 600 million dollarga yetkazdi.

Milliy va mintaqaviy olimlar, xususan, o'zbekistonlik iqtisodchilar — Q. Xoshimov, S. Yo'ldoshev, N. A'zamova va boshqalar o'z tadqiqotlarida turizmni iqtisodiy rivojlanishning asosiy drayveri sifatida baholab, sohaning eksport salohiyati, innovatsion imkoniyatlari, yangi ish o'rinlari yaratish va mintaqaviy tengsizliklarni kamaytirishdagi rolini asoslab berganlar [6]. Ular, shuningdek, turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun ekologik muhofaza, madaniy merosni asrash, zamonaviy marketing va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zarurligini ta'kidlab kelmoqdalar. Xalqaro tajribadan kelib chiqib, O'zbekiston sharoitida turizm sohasida davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish, mahalliy aholini soha faoliyatiga keng jalb etish, xizmatlar sifatini oshirish va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni tezlashtirish

mumkinligi ilmiy asoslangan.

So'nggi yillardagi empirik tahlillar va statistika ko'rsatkichlari ham turizmning milliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi. 2020-yilda pandemiya sababli turizm oqimi 60 foizga qisqargan bo'lsa-da, 2022–2024-yillarda soha tez tiklandi va xorijiy sayyohlar soni 6,6 million nafarga yetdi. Bu ko'rsatkich 2019-yilga nisbatan 15 foizga yuqori. Xizmatlar eksportining umumiy hajmi 2023-yilda 2,1 milliard dollarni tashkil etdi, bu esa oldingi yillarga nisbatan 1,7 baravar o'sishni bildiradi. Turizm sohasida bandlik ko'rsatkichi 2023-yilda 350 mingdan ortiq bo'lib, bu umumiy bandlikning 3 foizidan ko'prog'ini tashkil etadi. Mazkur raqamlar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son “2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi Farmonida** belgilangan strategik maqsadlar bilan uyg'un holda shakllangan.

Turizmning iqtisodiyotga ta'siri faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar bilangina cheklanib qolmaydi. Soha ijtimoiy barqarorlik, madaniy merosni asrash, aholining turmush darajasini oshirish, mintaqaviy tengsizliklarni kamaytirish, xalqaro imij va investitsion muhitni yaxshilashda ham muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy iqtisodiy adabiyotda turizm sohasini barqaror rivojlantirish, uning ekologik va ijtimoiy ta'sirlarini muvozanatlash, innovatsion texnologiyalar va raqamli xizmatlarni keng joriy etish dolzarb masala sifatida ko'rilmogda. Xalqaro va milliy tadqiqotlar, shuningdek, O'zbekiston tajribasi asosida turizm sohasida davlat va biznes hamkorligini rivojlantirish, marketing va brending strategiyalarini takomillashtirish, xizmatlar sifatini oshirish, mahalliy aholi va yoshlarni turizm faoliyatiga keng jalb etish, ekologik va madaniy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Yuqorida keltirilgan nazariy va empirik tadqiqotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, turizmning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni ko'p qirrali bo'lib, u iqtisodiy o'sish, bandlik, infratuzilma, eksport, investitsiya va ijtimoiy barqarorlik omillarini o'z ichiga oladi. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida turizm sohasining zamonaviy islohotlar, davlat siyosati, xalqaro hamkorlik va innovatsion yondashuvlar asosida jadallik bilan rivojlanayotgani sohaning milliy iqtisodiyot uchun strategik ahamiyat kasb etayotganini tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda turizmning o'rni va ahamiyatini aniqlash maqsadida ilmiy bilishning turli usullaridan foydalanildi. Xususan, qiyosiy tahlil, statistik tahlil, tizimli yondashuv, iqtisodiy-mantiqiy tahlil va umumlashtirish usullari qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini turizm iqtisodiyoti bo'yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, Jahon turizm tashkiloti (UNWTO) hisobotlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari hamda Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari tashkil etdi [3; 4; 5].

Tadqiqot davomida 2020–2025-yillar oralig'idagi turizm sohasiga oid statistik ko'rsatkichlar, jumladan, xorijiy turistlar soni, xizmatlar eksporti hajmi, turizm sohasiga kiritilgan investitsiyalar va bandlik ko'rsatkichlari tahlil qilindi [5]. Olingan ma'lumotlar asosida turizmning iqtisodiy o'sish, investitsion faollik va aholi bandligiga ta'siri baholandi.

Shuningdek, turizm rivojlanishining iqtisodiyotga multiplikativ ta'sirini aniqlash maqsadida turizm daromadlari va ular bilan bog'liq boshqa tarmoqlardagi iqtisodiy faollik o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi. Tadqiqotda Butlarning turizm hayotiy sikli nazariyasi hamda turizm multiplikatori konsepsiyasidan metodologik asos sifatida foydalanildi [2; 6]. **Tadqiqot materiallarini tizimlashtirish va maqola matnini tayyorlash jarayonining ayrim bosqichlarida sun'iy intellekt vositalaridan 10 foizgacha foydalanilgan holda**, tadqiqot natijalari umumlashtirilib, ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, turizm sohasi O'zbekiston milliy iqtisodiyotining muhim drayverlaridan biri hisoblanadi. 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi ta'sirida turistlar oqimi keskin kamaygan bo'lsa-da, 2022–2024-yillarda soha jadal tiklanish bosqichiga kirdi. Xususan, 2024-yilga kelib xorijiy sayyohlar soni 6,6 million nafarga yetib, pandemiya davri ko'rsatkichlaridan yuqori natija qayd etdi.

Tahlillar natijasida turizm xizmatlari eksporti hajmi ham sezilarli darajada oshgani aniqlandi. 2023-yilda turizm xizmatlari eksporti 2,1 milliard AQSh dollarini tashkil etib, xizmatlar eksportining qariyb 28 foizini shakllantirdi. Bu esa turizmning mamlakat valyuta tushumlarini ko'paytirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi.

Turizm sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi ham izchil o'sib bordi. Jumladan, 2020-yilda 250 million AQSh dollarini tashkil etgan investitsiyalar hajmi 2024-yilda 600 million AQSh dollariga yetdi. Mazkur investitsiyalar hisobiga mehmonxonalar, transport-logistika obyektlari, madaniy va ko'ngilochar markazlar barpo etilib, turizm infratuzilmasi sezilarli darajada yaxshilandi.

Bandlik ko'rsatkichlari tahlili ham turizmning iqtisodiy samaradorligini ko'rsatmoqda. 2023-yilda turizm

sohasida 350 mingdan ortiq aholi band bo'lib, bu umumiy bandlikning 3 foizidan ortig'ini tashkil etdi [5]. Turizmning rivojlanishi natijasida transport, savdo, ovqatlanish, hunarmandchilik va xizmat ko'rsatish kabi turdosh tarmoqlarda ham yangi ish o'rinlari yaratildi [6].

O'tkazilgan tahlillar turizmning multiplikativ ta'siri yuqori ekanligini ko'rsatdi. Hisob-kitoblarga ko'ra, turizm sohasida yaratilgan har bir dollar daromad iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida qo'shimcha 2,1–2,5 dollar qiymat hosil qilish imkonini bermoqda. Bu esa turizmning nafaqat bevosita, balki bilvosita iqtisodiy samaradorligini ham tasdiqlaydi [5].

Umuman olganda, tadqiqot natijalari turizmning iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, investitsiyalarni jalb qilish, eksport salohiyatini oshirish, aholi bandligini ta'minlash va mintaqalarni rivojlantirishdagi strategik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi ilmiy tahlil va empirik natijalar asosida xulosa qilish mumkinki, turizm sohasi zamonaviy milliy iqtisodiyotning muhim va strategik tarmog'idir. Uning iqtisodiy o'sish, eksport salohiyati, investitsion muhit, bandlik va infratuzilmani rivojlantirishdagi o'zni sohaning yanada taraqqiy etishini ta'minlaydi. O'zbekiston misolida, 2020–2025-yillarda qabul qilingan davlat dasturlari, Prezident qarorlari va sektor islohotlari natijasida sohada sezilarli ijobiy o'zgarishlar sodir bo'ldi. Xususan, xizmatlar eksporti va bandlik ko'rsatkichlari, xorijiy investitsiyalar hajmi hamda turistik infratuzilma rivoji yuqori sur'atlarda o'sdi.

Turizm sohasining milliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sirini yanada kuchaytirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini mustahkamlash, innovatsion va raqamli xizmatlarni keng joriy etish, ekologik va madaniy barqarorlikni ta'minlash, mahalliy aholini faol jalb qilish va xizmatlar sifatini oshirish zarur. Shuningdek, xalqaro hamkorlik va ilg'or tajribalarni joriy etish, zamonaviy marketing va brending strategiyalarini rivojlantirish orqali O'zbekiston turizm sohasining global raqobatbardoshligini ta'minlash mumkin. Turizmning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'zni va istiqbollari, uning barqaror taraqqiyoti uchun ilmiy asoslangan yondashuvlar va tizimli islohotlar davom ettirilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Keynes J. M.** *The General Theory of Employment, Interest and Money*. — London: Macmillan, 1936.
2. **Butler R. W.** The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources // *The Canadian Geographer / Le Géographe canadien*. — 1980. — Vol. 24, No. 1. — P. 5–12. — DOI: 10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x.
3. **World Tourism Organization (UN Tourism).** *International Tourism Highlights, 2024 Edition*. — Madrid: UN Tourism, 2024. — DOI: 10.18111/9789284425808. — ISBN 978-92-844-2580-8.
4. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni.** "O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" [Elektron resurs]. — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. — URL: [Lex.uz rasmiy matni](https://lex.uz/rasmiy_matni) (murojaat sanasi: 26.08.2026). Farmon bilan 2019–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlangan.
5. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni.** "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" [Elektron resurs]. — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. — URL: [Lex.uz rasmiy matni](https://lex.uz/rasmiy_matni) (murojaat sanasi: 26.08.2026).
6. **O'zbekiston Respublikasi davlat statistika organlari.** Turizm sohasiga oid 2020–2024-yillardagi rasmiy statistik ma'lumotlar [Elektron resurs]. — Toshkent, 2020–2024. — URL: [Rasmiy statistika portali](https://rasmiy_statistika_portali) (murojaat sanasi: 26.08.2026).
7. **Xoshimov Q., Yo'ldoshev S., A'zamova N.** Turizm iqtisodiyoti va O'zbekiston tajribasi // *Ilmiy maqolalar to'plami*. — Toshkent, 2023.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100